

Tietokirjallisuuden Finlandia-ehdokkaiden julkistustilaisuus 5.11.2024

Palkintolautakunnan puheenjohtaja Vappu Kaarenojan puhe

Arvoisa yleisö,

Puhelin värähtää. Olen saanut tekstiviestin. Katsomatta tiedän, mitä viestissä lukee. Sinulle on lähetys! Noutopaikka K-Supermarket Mustapekka. Henkilöllisyystodistusta ei tarvita.

Viimeiset puoli vuotta olen saanut nauttia uusimmista tietokirjoista kannettuna lähimarkettiin. Internetistä puhuttiin tiedon valtatie, mutta se ei ole mitään verrattuna siihen tiedon kiitorataan, jolla minä ja muu tietokirjallisuuden Finlandia-lautakunta olemme kaahanneet. Se on vienyt eri maihin, aikakausiin, eri ihmisten valintoja ymmärtämään.

On ollut ylellisyyttä heittäytyä kirjoittajien rakentamiin maailmihin. Ja mikä parasta, maailmihin, jotka ovat totta!

Olemme saaneet meuhkata kirjoista yhdessä – kiitos siis kanssalukijoilleni, Christel Björkmanille, Sini Harkille, Tuomo Karhulle, Tuuli Koivulle ja Adile Sevimlille. Kiitos myös Elina Lahdenkaupille, joka pidit meidät ja kirja-excelimme järjestyksessä.

Vaikka välillä tuntui, että luku-urakka oli juuri sitä – urakka – todellisia urakoitsijoita ovat tietysti kirjojen tekijät. Arvaan, että montaa niistä on tehty iltaisin, työpäivän jälkeen, öisinkin. On kulunut kahvia, karkkia, perheenjäsenten hermoja. On poltettu lomasaldot ja kirjoitettu.

Kirjoittaminen on julmaa puuhaa. Julkaisemalla tekstiä asettuu arvioinnin kohteeksi, niin kuin vaikka tällaisten lautakuntien. Vaivalloistakin kirjoittaminen on, etenkin kun kyse on totuuteen sitoutuvasta tekstistä. Miten saada virkkeet virtaamaan vaivatta kuin vesi, kun todellisuus ei ole suoraviivainen vaan useimmiten sotkuinen?

Amerikkalainen tietokirjailija John McPhee sanoo, että hyvä teksti vaatii neljää kirjoituskierrosta. Uudelleenkirjoittamalla lauseet hioutuvat. Silmä ja korva alkavat erottaa, mikä lause pitää poistaa. Teksti tiivistyy.

Luulen, että monella suomalaisella tietokirjailijalla ei ole ollut mahdollisuutta neljään kirjoituskierrokseen. On tehty kiireellä. Tästä kirjoitti Long Playn kulttuuritoimitus syksyllä: kustannustoimittajien mielestä tietokirjoja tehdään liikaa, liian nopeasti ja harrastelijamaisesti.

Kyse on rahasta – eli ajasta. Tietokirjallisuuden tekemiseen on apurahoja vähemmän kuin fiktion. Juhlapuheissa voi toivoa lisää rahaa, mutta ei se toivomalla lisäänty.

Siksi toisenlainen toive: ehkä rahaa pitäisi jakaa entistä harvemmille. Vähemmän apurahoja, mutta isompia. Niin edes jotkut voisivat käyttää kunnolla aikaa tekemiseen. Mieluummin muutama kunnollinen kirja kuin perävaunullinen keskinkertaista.

Muutama kirja, joka olisi saanut käydä läpi sen neljännenkin kierroksen.

Meidän lukijoiden onneksi pienten apurahojen Suomessa on paljon kirjallista sisua. Halua uppoutua asioihin, istua näppäimistön ääreen ja ajatella asiat lauseiksi.

Näitä lauseita on tämän vuoden tietokirjallisuuden Finlandia-lautakunnan kesken luettu ääneen. Olemme keskustelleet, äänestäneet ja sen jälkeen keskustelleet lisää. On ollut etuoikeus kuulua tähän lukupiiriin.

Arvoisa yleisö,

Valintamenettely vuoden 2024 parhaaksi tietokirjaksi on tähän saakka ollut demokraattinen. Pian on valistuneen itsevaltiuden aika. Itsevaltiaamme, arvon kansanedustaja Pekka Haavisto, toivotamme sinulle lukuiloa valitsemiemme teosten parissa.